

Till Socialdepartementet
Camilla Waltersson Grönvall

Angående genomförandet av den nya lagen om omhändertagande för vård av barn och unga (LVU)

Riksdagen beslutade den 13 augusti 2026 att anta regeringens proposition *För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga* (prop. 2025/26:294). Lagen träder i kraft den 1 januari 2027 och innebär bland annat ett eget rättighetskapitel för barn och unga, rätt till individuellt anpassad information, utökad rätt till offentligt biträde samt nya grunder för omhändertagande och fortsatt vård.

Reformen har viktiga ambitioner. Men för barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning, autism och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är det anmärkningsvärt att regeringens proposition inte har följt funktionsrättsrörelsens tydliga och välgrundade krav på särskilda rättssäkerhetsgarantier.

Autism Sverige, FUB och Attention har pekat på en avgörande risk: funktionsnedsättningsrelaterade uttryck – exempelvis stressreaktioner, kommunikationssvårigheter, behov av förutsägbarhet, svårigheter i socialt samspel eller begränsad förmåga att medverka i en utredning – kan misstolkas som trots, bristande insikt, bristande samarbetsförmåga, normbrytande beteende eller bristande föräldraförmåga. Funktionsnedsättningen får aldrig i sig, eller genom beteenden som är en direkt konsekvens av funktionsnedsättningen, läggas till grund för slutsatsen att förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda utan att funktionsnedsättningens betydelse, alternativa förklaringar och behovet av anpassade stöd- och vårdinsatser har utretts. Detta är inte enbart en fråga om tillgänglig information eller bemötande. Funktionsnedsättningen kan påverka både hur barnet eller vårdnadshavaren agerar och hur deras agerande uppfattas av myndigheter och domstolar.

Trots detta saknas i den nu beslutade lagen ett uttryckligt krav på att bedömningar inför omhändertagande ska innehålla dokumenterad funktionsrättskompetens och en individuell analys av om de omständigheter som åberopas kan förklaras av barnets eller vårdnadshavarens funktionsnedsättning. Det saknas också krav på tvärprofessionell sakkunskap i utredningar, domstolsprocesser och verkställighet. Att lagen generellt kräver anpassad information är positivt, men otillräckligt när själva faktaunderlaget riskerar att bygga på feltolkningar.

Vi efterlyser därför att regeringen, före ikraftträdandet eller genom skyndsamma kompletterande åtgärder, säkerställer följande:

- Nationellt enhetliga krav på kompetens om funktionsnedsättning, autism, intellektuell funktionsnedsättning och andra neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom socialtjänsten och socialnämnderna samt säkerställd tillgång till sådan kompetens för offentliga biträden, domstolar, familjehem och Statens institutionsstyrelse (SiS).
- Obligatorisk tillgång till relevant extern och tvärprofessionell sakkunskap när barnet eller vårdnadshavaren har, eller kan antas ha, en funktionsnedsättning.
- Tillgänglig, konkret och begriplig information till barn och vårdnadshavare under hela processen, inklusive vid omedelbara omhändertaganden och vid beslut om överklagande.
- Krav på att utredningar och domstolsunderlag redovisar vilka anpassningar som har gjorts, hur barnets eller vårdnadshavarens funktionsnedsättning har beaktats.
- En uppföljning av hur den nya lagen tillämpas för barn med funktionsnedsättning.

Barnets bästa kan inte avgöras rättssäkert om barnets funktionsnedsättning först misstolkas och därefter används som bevis för risk eller bristande omsorg. Regeringen bör därför säkerställa att den nya lagen i praktiken förenar barnkonventionens rättigheter med Sveriges åtaganden enligt funktionsrättskonventionen, särskilt rätten till likabehandling, delaktighet och individuellt stöd.

Stockholm 1 september 2026

Autism Sverige, ordförande

Camilla Rosenberg

Riksförbundet Attention, ordförande

Eric Donell

Riksförbundet FUB, ordförande

Anders Lago